

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 100 D. POLUGOD. 50. D.
ČETVRTGOD. 26 D. POJEDINI BROJ 2. D.

Diskusija i polemika

Stupci našega lista zadnjih nedjelja drugačije izgledaju no što smo ih, sve u svemu, bili navikli vidjevati posljednjih godina. Uobičajeni članci, u kojima se zauzima stajalište k aktuelnim pitanjima židovske zajednice, redali su se u svakome broju, ali nijesu bili u stanju da provociraju repliku, a kamo li diskusiju, pa bilo i stajalište, koje se zastupalo u članku k ma kojemu pitanju i najjednostavnije, pa ma upravo autor ili redakcija poticali na repliku i diskusiju.

To sigurno nije bilo stanje, koje može da zadovoljava. To dokazuje prije svega, da se nije u čitalaca mogao izazvati interes za sva ona pitanja, pa ni onda, ako su bila od naročite važnosti za našu užu ili širu zajednicu. Ali i onda, ako je tretiranje kojega pitanja u stupcima našega lista i izazvalo neki interes, nije dostajala energija čitalačke publike, da zauzme prema tom pitanju i stajalište. Ne leži do mene, da ispitujem, u koliko je tome kriva i redakcija. Jedno je sigurno: čestim jednostranim prikazivanjem nekih pitanja i problema nastale su i štete ondje, gdje se radilo o tome, da se efektivno odgovara na neka pitanja, i da se neki problemi realno riješe. Uslijed jednostranog tretiranja ispaao je možda po koji put i rdjav odgovor, a bih će da i riješenje nije bilo dostatno obrazloženo — a posljedica toga bila je, da se koji put i pogriješno postupalo.

Samo kratkovidni čovjek može da žali, da se to stanje posljednjih nedjelja promijenilo. Da se razvila borba mišljenja, koja je bila inspirirana šekelskom propagandom. U neposrednom slijedu zahvaćena su principijelna pitanja i problemi izgradnje Palestine, na kojima mi zapravo možemo imati samo indirektnog upliva. Ali doskora tangiralo se i aktuelno pitanje u nas, naseljivanje Židova iz Jugoslavije, i ako to nije sasvim jasno izvedeno, što treba tim više žaliti, jer stvaranje i organizovanje toga djela zavisi većim dijelom samo o nama. Pošto su se socijalna i ekonomska razmatranja, koja se vežu na ovo djelo, već jednom pojavila u započetoj diskusiji, ma i prikriveno, bilo bi poželjno, da se i ona isto tako otvoreno, pa bilo i s temperamentom diskutiraju, kao što je to bio slučaj kod drugih pitanja.

U istinu može da diskusija bude od koristi samo onda, ako pored svestranosti imade i jasni izričaj iskrenosti bez ikakvih oklišanja, a bolje je, ako pri tome i koji put prevrši temperamenat, nego da se krije iza diplomacije i taktike. U tom pogledu sigurno ne zaslužuje spomenuta diskusija prekora. Žaliti tek valja, da je tu i tamo zastranila do ličnoga momenta i time mjestimice zadržala oštri i gorki prikus polemike.

I dok diskusija gradi mostove i utire puteve, polemika stvara nasipe i gradi opkope. I dok jedna hoće da zagladi i razbistrava, druga raspiruje i razdvaja.

Kad je dakle naša želja, da se nabaćena pitanja i ona, koja iz njih nastaju, a kasnije i drugi problemi doista živo diskutiraju, tad moramo želiti, da ne poprimaju gorčinu i oštrinu nepomirljive polemike. Mi bismo to tim više žalili, što u konkretnom slučaju, kojim se bavimo, postavljaju antiteze onakove osobe, čiji javni rad de facto pokazuje najljepšu sintezu.

Nije ovdje mjesto, da to opširno dokažem. Hoću se toga samo doći: na jednoj su strani zastupnici privatno gospodarske misli ne samo neumorni i uspješni propagatori Keren Kajemeta kao eminentno javno-gospodarskog faktora, već su i najpripravnije podupirali neke akcije Hitahduta, tako primjericice onu supskripciju akcija Palestinske radničke banke, dok su s druge strane prononcirani zastupnici Hitahduta držali propagandistička predavanja za jugoslavensku koloniju, koja po mišljenju nekih ne odgovara potpuno programu Hitahduta, i ako će biti podignuta na zemljištu Keren Kajemeta, koji fungira kao nacionalno gospodarski faktor.

Ovi reci neka se ne smatraju karikom u nizu ove diskusije. U njima se nije tretirao nihi tangirao ni jedan od problema, kojima se bavimo. Njihova je jedina namjera, da diskusiju skrenu s opasnog puta, koji vodi do polemike.

Zagreb, 15. marta 1925.

Dr. B. Stein.

Spajanje fondova*

Piše dr. A. Granovsky, Jerusolim.

Sedam točaka gospodina Lipsky-a, koje je objavio i predložio sjednici National Executive Committee-a američke cij. federacije, čine neki program.

Karakteristično je za taj program na-

* Sredinom januara održala se u Newyorku konferenca vodstva američke cijonističke federacije. Ovoj su konferenci prisustvovali Louis Lipsky, šef organizacionog odjelenja Cij. Egzekutive i C. Kish. Lipsky je predložio članovima vodstva, da prime program rada, koji je skupljen u sedam točaka: 1. Sistematsko i brzo preseljenje Egzekutive i svih institucija, koje su joj priključene, u Palestinu; u Londonu treba da ostane samo onaj dio organizacionog aparata, koji se isključivo bavi političkim radom. 2. Izgradnja Keren Hajesoda i Keren Kajemeta kao nepropusna pretpostavka za jačanje našega utjecaja i nacionalne kontrole kod procesa izgradnje Erec Jisraela. 3. Proširenje našega radnog programa, da se omogući porast imigracije; imigracija ne smije da obuhvaća samo elemente bez sredstava, nego i one slojeve, koji svojim kapacitetom mogu da steknu neku važnost u ekonomskom razvitku zemlje. 4. Cij. Egzeku-

glašavanje posvema organizacionog djela tih pitanja i nekoje teze, koje navodi gosp. Lipsky, po svoj će prilici radosno pozdraviti svaki cijonista i rado će ih prihvatiti, kao što je n. pr. zahtjev za preseljenjem cijonističke Egzekutive u Erec Jisrael.

Ali gosp. Lipsky traži i još nešto, čemu će se protiviti mnogi cijonisti. On traži da kongres efektivno kontrolira »Žid. Narodni Fond« po svom izvršnom organu, Svjetskoj Cij. Egzekutivi, i to tako, što će kongres odredjivati budžet i Keren Kajemetu isto onako, kao što to odredjuje i Keren Hajesodu. Pored toga postavlja g. Lipsky princip medjusobne ovisnosti obadvaju budžeta.

Svaki će cijonista dakako odobriti, da Egzekutiva, najviši organ Svjetske Cijon. Organizacije, kontrolira Keren Kajemet. Ali u tome ne treba nikakvih novotarija, jer Egzekutiva konstitucionalno i faktički imade pravo a i mogućnost, da posvema kontrolira rad Keren Kajemet Lejisraela. Egzekutiva imade u direktoriju Keren Kajemeta dva zastupnika, koji su »governori«. Prema statutu Keren Kajemeta imadu oni pravo, da u ime Egzekutive uloženi vetom anuliraju svaki zaključak direktorija, koji Egzekutiva bilo iz kojega razloga drži zlim, ili nepodesnim. Egzekutiva može takodjer jednog »governora« opozvati i zamijeniti ga drugim. Tačna i brza informacija o svim događajima u radu Keren Kajemeta, o svim zaključcima direktorija, pa i o onima, koji su tajni, provodi se tako, da se svi i tačni tajni izvještaji šalju Financijalnom i gospodarskom vijeću Cij. Organizacije. Ovaj uređaj imade svrhu, da Egzekutivi omogući tačnu kontrolu, a da upravi Keren Kajemeta ne oduzme slobodu kretanja u radu.

Veoma je nesigurno, hoće li centralistički princip, koji, čini se, lebdi g. Lipsky-u pred očima, pomoći djelatnost raznih cijonističkih institucija ili će ih taj si-

tiva u Jerusolimu treba da osnuje naročitu instituciju, koja će se brinuti za srednji stalež, što se useljuje u Palestinu. Ovaj rad ne smije nikada da smeta i ograničava interese radnog elementa. 5. Naredni kongres mora u budžetu odrediti stavku, koja će Egzekutivi ili spomenutoj instituciji omogućiti, da daje zajmove ekonomskim poduzećima, koja su nedavno osnovali u Palestini ljudi srednjega staleža. 6. Provedba faktične kontrole Egzekutive nad Keren Kajemetom i odredjenje stalnog godišnjeg budžeta za Keren Kajemet po kongresu onako, kako se to dosada činilo sa Keren Hajesodom. 7. Provedba koordinacije u radu za Keren Hajesod i Keren Kajemet, ujedinjenje obih sabirnih aparata, da se izbjegnu konflikti i medjusobne smetnje u sabiralačkom radu obadvaju cij. fondova.

Ove je prijedloge konferenca vodstva prihvatila jednoglasno.

stem što više uvelike prijeći. Cijonistička je Organizacija osnovala već za rad u Palestini mnoge institucije i veoma je pogodovale razvitku njihovog djelovanja, što je svaka institucija nesmetano mogla da razvija svoju snagu. Zadaća je Egzekutive, da svom snagom pomaže rad tih institucija, a ona ih mora i kontrolirati. Treba da prije svega nastoji, da sve te institucije budu nošene jednim duhom i da se uklanjaju trzavice i međusobne smetnje.

Isto tako treba veoma oprezno prosuditi prijedlog gosp. Lipsky-a, da se kongresu predloži budžet za rad KKL. Budžet KKL imade sada gotovo samo dvije stavke: kupnja zemljišta i amelioracije, ne računavši ovamo relativno malenu stavku za radove oko sadjenja mladica, koje se izvode sredstvima specijalnog fonda za masline. KKL ne može da kongresu predloži detaljizirani budžet za kupnju zemljišta. Isto to vrijedi i za amelioracije, što se trebaju da izvedu, a koje su u vezi s novim kupnjama zemljišta. Sticanje zemljišta traži, da se ne dopusti nikakovo isticanje, nego da se održaje jaka povjerljivost i sve do konačnog provedenja kupnje znade za te agende tek veoma maleni krug. KKL može kongresu da predloži, da se mora da kupi toliko i toliko dunama zemlje, a za to treba otprilike toliko i toliko funti. Ali i ovakova objavljivanja mogu da zabrinjuju, a i s pravom, jer širenje vijesti o namjerama organizacije, da kupi veće komplekse zemljišta, ne mogu zasigurno a da ne utječu na cijene zemljištu u Erec Jisraelu. Upravo zbog tih razloga zamjeravahu mnogi, što je KKL ove godine objavio u javnosti lozinu »100.000 dunama — 500.000 funti«.

Uvrštavanje budžeta za kupnje zemljišta u opći palestinski budžet može da urodi i mnogo težim posljedicama. Uprava zajedničkog etata provodila bi se sa jednog mjesta i neuklonjiva bi posljedica to-

ga bila međusobna ovisnost obadvaju budžeta, budžeta Keren Hajesoda i Keren Kajemeta. To će reći, da institucija, koja će upravljati ovim budžetima, mora da uredi neki odnos između njih. Tako se na pr. kad nema dovoljno novaca za naseljivanje na novom zemljištu — jer kao što je to ove godine, sredstva KH mogu da se upotrebe samo za konsolidaciju onih kolonija, što postoje — ne smije kupovati novo zemljište i novac bi se KKL upotrebio i u druge svrhe, namjesto kupnje zemljišta provodila bi se kolonizacija. Na prvi pogled moglo bi se da vjeruje, te nema smisla, da se kupuje novo zemljište, dokle god kolonizacioni fond nema sredstava za naseljivanje. Ako i jest ispravno, da se zemljišna politika mora da vodi saglasno sa kolonizacionom politikom, a to tek dotle, da se mora kupovati takovo zemljište, koje odgovara zahtjevima kolonizacije. Ali zaista bi bilo opasno za naš rad, kad bi kupnje zemljišta bile ovisne o tom, da li ima dovoljno sredstava za kolonizaciju.

KKL ima velik i širok program: on ne kupuje tek zemljište, nego mora da vodi zemljišnu politiku, kako bi na palestinskom tržištu zemljišta mogao da igra odlučnu i vodeću ulogu. Tek ovako moći će da privede velike površine tla u vlasništvo židovskoga naroda i da izvrši svoj veliki, socijalni program postepenog nacionaliziranja židovskog zemljišta u Erec Jisraelu. Za to treba novaca, koji ne dođu tek stotine hiljada nego i milijune funti. Njegova sredstva ne smiju da se utroše u druge svrhe nego za kupnju zemljišta. U povijesti KKL imade nažalost suviše duga perioda, u kojoj je on kao jedini financijski institut naše organizacije morao da financira sav cijonistički kolonizacioni rad. Posljedica toga bijaše, da je gotovo sva svoja sredstva morao utrošiti u druge svrhe nego u kupnju zemljišta, pa je u 20 godina svoga opstanka mogao da

kupi samo 20.000 dunama zemljišta. Princip međusobne ovisnosti obadvaju budžeta krije u sebi opasnost, da se KKL vrati u nekadanji sudbonosni položaj.

Nadalje je, a to treba da se naročito istakne, međusobna ovisnost obadvaju budžeta u toliko opasna, što se kraj palestinskih prilika pritiskom momentane nužde veoma lako mogu da dese razne promjene i to gotovo vazda na štetu sticanja zemljišta. Tko poznaje prilike u Palestini, lako će to moći da prizna. Pritisak s polja prisilit će muževe na čelu uprave i unatoč njihovoj najboljoj volji, da na štetu kupnje zemljišta zadovolje druge neuklonjive potrebe i zahtjeve, ako imadu konstitucionalno dopuštenje. I zaista, u koga bi bilo toliko željezne volje, da oštro luči oba budžeta, kad bi kao pred dvije godine, stotine ljudi u Emeku, što vrše vanredno teški fizički rad, zbog nedostatka budžeta ostajali bez minimalne prehrane. Da li da se tim ljudima ne da najnužnija hrana ili da se ne kupuje zemljište? Ili kad stotine učitelja kroz nekoliko mjeseci zbog neisplaćivanja plaća navaljuju svojim zahtjevima na upravu budžeta. Unatoč svakoj priznaji važnosti kupnje zemljišta bio bi vazda jačim pritisak momentane nužde. I u tome se krije opasnost, da se sticanje zemljišta potisne u pozadinu, na veliku i nepopravljivu štetu čitave izgradnje.

I cijonistički svijet neka bude ovime ozbiljno upozoren: ne izvrnite opasnosti djelovanje KKL, da stiče zemljišta, najodlučniji rad od svih radova u novoj Palestini! Tko imade srčanosti da ovakav riziko preuzme na se? Tko će pred židovskim svijetom moći da odgovara, što je namjesto naprednog tempa nacionalnog sticanja tla nastupilo oslabljenje te djelatnosti?

Kao neuklonjiva konzekvenca ranijih zahtjeva gosp. Lipsky-a dolazi posljednja točka programa: uska povezanost i ko-

Podlistak

Gregorio Leti:

IZ ŽIVOTA SIKSTA V.

Paralela šekspirovom šajloku.

Šekspir je u svom Mletačkom Trgovcu ocriao okrutnoga i bezobzirnoga Židova Šajloka, koji prkosno hoće da prema pogodbi od plemenitoga kršćanskoga trgovca dobije funtu mesa, jer mu ovaj nije mogao da isplati dug. Finom je ironijom opisao Anatol Frans u noveli »Zalog«, kako upravo židovski trgovac pozajmljuje kršćaninu novac na »garanciju« Majke Božje. Ovdje donosimo izvadak iz Letijevooga životopisa pape Siksta V., koji je u svojoj knjizi »Jüdische Denkwürdigkeiten« donio ljuti protivnik Židova Schudt. Mi ga vadimo iz vrlo dobre knjige: »Bilder aus jüdischen Vergangenheit« von A. Sulzbach, Verlag J. Kaufmann, Frankfurt a. M., 1914. Ovo bi svakako mogao da bude jedan od najranijih oblika priče o šajloku, pa će zacijelo zanimati čitaoce.

Došla je vijest u Rim, da je engleski admiral Francisko Drago osvojio grad San Dominiko na otoku Hispanjoli i da se tamo dekopao velikoga plijena. To je bilo javljeno uz čudnovat dodatak gospodinu Paulu Maria Secchi (Seki), bogatomu i uglednomu rimskom trgovcu. Budući da ga se to donekle ticalo zbog njegove trgovine s onim mjestom, a jer je i neki Židov Simson Keneda bio tuđe interesiran,

pozove ga k sebi, pa mu javi, kakvu je primio novost. Židovu je bilo mnogo stalo do toga, da tu vijest ne prime za istinu, i tako počeo da tvrdi protivno, što više — ili zbog toga, što je pustio, da njime zavladaju osjećaji ili što doista nije vjerovao u tu vijest, ili opet što je prkosno ustrajao pri onome, što je jednoć rekao, na koncu mu izmaknu riječi: »Stavljam funtu mesa od svoga tijela za okladu, da to nije istina!« Takove oklade stavljaju samo oni, koji su vrlo prkosni, pa na primjer kažu: »Stavljam glavu, stavljam ruku i t. d. na okladu.«

Secchi, koji je bio malo ponošan i tvrdoglav, odmah odgovori na te riječi: »A ja stavljam za vašu funtu tisuću škuda, da je to istina!« Židov ipak ostane tvrdokorno i smiono kod svojih riječi, pa u isti čas pruživši ruku odvratiti: »Ako je po volji gospodinu, odmah ćemo o tome sastaviti ugovor.« I Secchija navede čudna pamet na nepromišljen čin, pa bez odlaganja u nazočnosti dvaju svjedoka sastave ceduljicu s ovom sadržinom: »Ako li je lažna vijest, da je Drago osvojio grad San Dominiko na otoku Hispanjoli, ima da gospodin Paulo Maria Secchi isplati Židovu Simsonu Kenedi tisuću škuda u gotovom i u pravom novcu. A protivno, ako je ta vijest istinita, ima pomenuti Secchi pravo,

da svojom rukom i dobro naoštrenim nožem rečenomu Židu odreže funtu mesa s tijela i to na onome mjestu, gdje mu se to najbolje sviđi.« Taj spis potpisaše uredno glavna lica i obadva svjedoka, od kojih je jedan bio kršćanin, a drugi Židov, ali obadvojica dosta imućni trgovci; svaka je stranka dobila po jedan prepis.

Na veliku nesreću našega Hebreja stigle još prije, no što prodjoše tri mjeseca stalna i nepogrješna vijest o osvojenju i plijenjenju toga grada. Secchi navalj stoga silom, da se izvrši sklopljeni ugovor i htjede pače da Židova dovede u životnu opasnost time, što bi mu odsjekao funtu mesa na opasnom mjestu. Zabrinuti Židov ponudi, da će mjesto toga platiti tisuću škuda, jer bi se i on u istom slučaju morao njima zadovoljiti. Ali Secchi ne htjede nikako da čuje o bilo kakvoj drugoj naknadi i zakune se, da mora upravo ono da dobije, na što se Židov bio obvezao. Budući da onaj siročak nije znao druge pomoći, potrči do guvernera, pa ga zamoli, da nagna Secchija, neka primi tisuću škuda kao naknadu za meso. Guverneru bješe poznato, da papa u takvim zgoda-ma voli sam da sudi, pa mu zbog toga predade čitavu stvar sa zamolbom, neka tu parnicu riješi svojom odlukom. Sikstodade pozvati i kršćanina i Židova, pročita

ordinacija obadvaju fondova Cijonističke Organizacije, KKL i KH; gosp. Lipsky traži i eventualno ujedinjenje obadvaju sabirnih aparata. On to tumači time, što bi htio da nestane kolizije interesa u sabiralačkom radu naših fondova.

Jasno je, da se samo fiksnim i čvrstim poretkom u sabiralačkom radu obadvaju fondova mogu da uklone kolizije interesa i razni sudari. U rad u tom smjeru mora Cij. Egzekutiva uložiti svu svoju snagu. Egzekutiva mora odrediti neki sistem, koji će obim fondovima omogućiti, da nesmetano vrše svoj rad. Ona mora oštro razlučiti njihovo djelovanje i mora dokraja fiksirati njihove metode u sabirnom radu. U sabiralačkoj praksi razvile su se razne metode, pa je tek zadaća neke autoritativne institucije, da iz njih u sporazumu s obim fondovima izgradi neki odredjeni sistem.

Ovakovo bi se uređenje trebalo da pozdravi. Ali spajanje fondova, kako ga čini se — predlaže gosp. Lipsky, ne će dobro poslužiti ni dobrom uređenju, a ni čitavom financiranju izgradnje. Da, nastupit će upravo protivno.

Udruživanje fondova nije nužno a i ne odgovara pravoj svrsi. Nije nužno, jer se isti cilj može i drugačije da postigne. Udruživanje fondova ne odgovara prije svega pravoj svrsi, jer bi se njime počinila velika materijalna i moralna šteta. Udruživanjem će se smanjiti ukupni doprinosi udruženih fondova. I sve dotle, dok se ne može da jamči, a to ne može nitko da čini, da će se udruživanjem fondova sakupiti summa summarum jednaka svota za izgradnju Palestine kao dosada, ne smije se započeti radom za to udruživanje. Ima iskustva ovakovih pokušaja u raznim zemljama, gdje su započeli da ujedine sabiranje za obadva fonda. I svagdje konstatovaše, da je ovakav rad pogrešan. Rezultat bijaše, da se ukupno sabraše ma-

nje svote. Raznim općeno organizatornim kalkuliranjem, koje je često posvema teoretsko, neka se nitko ne da zavarati i neka se time ne utječe zlo na visinu iznosa, koji se mora da sakupi za izgradnju.

Udruživanje fondova ne bi i zbog toga odgovaralo svrsi, jer se radi o dva fonda, koji se u biti i značajkama svojim posvema razlikuju. Ovi se fondovi služe sasvim različitim metodama u svom sabirnom radu. Zbog toga se posvema razlikuje i njihov aparat, a i krug njihovih saradnika. Upravo je vanredno važan cijonistički interes, da se oba aparata ne stope. Nasuprot se sve jačim naglašavanjem razlika u metodama obadvaju fondova može postići i sve jasnija i odredjenija specijalizacija u radu.

Ali prije svega dolaze u obzir važni moralni momenti, koji govore protiv sjedinjenja fondova. Ne smije se uništiti, što je tečajem godinama izgradjeno s mnogo truda, i što je postalo nadasve drago mnogim hiljadama ljudi. Poznato je, koliko zavoliše KKL mnogi njegovi saradnici i zna se, da si je KKL, kao najstariji cijonistički fond stvorio tradiciju. Ima li sigurnosti, da će i udruženi fondovi nestajanjem jednog ili drugog fonda ili ostvarenjem posvema novog fonda moći da konstatiraju ovakovu ljubav i odanost prema sebi?

I na kraju — nadasve važan ideološki momenat, koji u KKL igra vanredno veliku ulogu. Ono, što čini osnovicu te institucije, jest i de ja, koja mnoge ljude oduševljava za KKL. On zahvaljuje svoju popularnost dvostrukoj ideji, koja se u njemu krije: ideja »Geulat haarec« — oslobodjenja zemlje i ideja socijalnog ideala — nacionalnog vlasništva nad zemljištem. KKL je za svakog Židova, koji poznaje rad oko izgradnje Palestine, pojam koji je posvema povezan s novom Palestinom, što se gradi. Moralno-ideološki

momenat stvorio je zajedno s organizacijom tradicijom veliku armiju saradnika Keren Kajemeta, koji osjećaju usku povezanost s tom institucijom i nadahnuti su jednim duhom, »esprit de corps«.

Lako je nešto razoriti, ali je vanredno teško, da se onda nanovo izgradi. Prijedlog za udruživanjem obadvaju fondova predstavlja vanredno opasan eksperiment. Ovakovi se eksperimenti mogu da započnu tek onda, kad je uspjeh osiguran. Ali dok je uspjeh i više nego sumnjih i nesiguran i dok se cilj, koji se hoće da postigne, može postići i drugim načinom i dok će taj eksperiment zasigurno naići na otpor mnogih hiljada prijatelja i fanatika KKL, rasutih u svim krajevima svijeta i dok taj eksperiment može ugroziti egzistencu institucije, koja je toliko važna za izgradnju Erec Jisraela, dotle moraju odgovorni muževi Organizacije dobro da promisle prije nego s ovakovim prijedlozima stupe pred cijonistički svijet.

ODGOVOR.

Juda Altmann!

Tolstoj kaže, da se u prepirci gubi svaka istina i da najmudriji odustaje od svadje.

Stil Tvojih izvoda, pojedini ispadi i čitav Tvoj članak zahtijevao bi odgovor u istome tonu.

Medjutim, interes stvari, o kojoj se radi, ne dopušta mi da išta pridometnem Tolstojevim riječima.

Hans Hochsinger.

Židovi Jugoslavije! Darujte obilne priloge za osnutak jugoslavenske halučke farme u Erec Israelu!

njihove pismene obaveze, i pošto su mu izrekli svoje tužbe na dugačko i na široko, razjasni im svoje mišljenje ovim riječima: »Posve je pravo, da onaj, koji se dade u oklade, njih i potpuno izvrši, i stoga hoćemo, da se i na vašu obrati najveća pažnja. Uzmite nož i izrežite tu pred našim očima iz tijela Židova, na kojemu god mjestu funtu mesa. Samo pazite pri tom na samoća sebe. Jer ako odrezete samo za trun premalo ili previše, morat ćete bez pardona visjeti. Dakle brusite nož i dajte ovamo dobru vagu, da se odmah izvrši stvar.«

Sirošana trgovca Secchija spopade pri slušanju osude takvo drhtanje, kao da ga je stigla četverodnevna groznica. Suznih očiju poljubi zemlju pred papinim nogama, pa odade kretnjama, da se ne usudjuje na tako smion čin. Kad ga papa zapita, što sad misli učiniti, odgovori plačuci: »Zadovoljan sam, presveti oče, i ne tražim ništa nego vaš blagoslov i da se napisana cedulja potrp.« Na to se okrene Siksto k Židovu i upita: »A što ti kažeš, jesi li i ti zadovoljan?« Nesrećni Židov, koji se osjećao srećnim zbog te osude, jer je dobro znao, da se pri rezanju ne može tako tačno pogoditi težinu, odvrati: »Posve zadovoljan, presveti oče!« No papa odgovori: »No nijesmo nikako zadovoljni mi i naš guverner, glava pravde.

Koji vas je zakon učio da takvo šta činite? Podanici knezova ili tačnije svi ljudi po čitavom svijetu mogu samo da se služe svojim tijelom, ali ga ne mogu prodati ni djelimice ni potpuno, ako im to izričito ne dopusti vladar.«

Potom ih obadvojicu odvedu u aps, a Siksto zapovijedi namah guverneru, da bude prema njima oštar, kako bi se drugi od njih naučili, da ne sklapaju takvih oklada. Guverner reče, da su dabome zaslužili, da ih kazne svakoga s tisuću škuda. No Siksto odvrati: »Mislite li, da je to dosta? Prema tome bi svaki podanik smio slobodno da raspolaze životom svojim. Nije li Židov time, što je Secchiju dao pravo, da mu odsječe funtu mesa s tijela, navukao na se životnu opasnost? Zar to ne znači postati samoubojica? Nije li Secchi počinio ubijstvo, kad je okladu, da će Židovu odrezati funtu mesa, najprije primio, onda sklopio, a najposlije čak htio izvršiti? A da bi Židov pri siječenju morao umrijeti, ne treba daljih dokaza, nego treba samo pogledati mjesto, gdje je onaj drugi htio da siječe. Dakle su obadvojica obijesni ubojice, pa zar da se ipak oslobode samo globom?!«

Guverner odgovori: »Trgovac je duboko uvjeravao, da mu nije bilo ni na kraj pameti, da djelo zanata izvrši, nego da se samo gradio, kako bi Židova posramio i

natjerao u strah. A potonji je iskazao, da se nikad ne bi bio dao na tu okladu, kad ne bi bio uvjeren, da se nikad ne će izvršiti.« Siksto mu ne dade dovršiti, nego započne: »Ej, kako da vjerujemo takvim uvjerenjima, koja su izrečena istom pred nama i sucima, dakle su izmamljena samo strahom pred pravdom. Treba da ih odvedu na vješala i osude na smrt; poslije ćemo već naložiti, što da bude s njima.«

Tako ih dakle obadvojicu osudiše na smrt, a osuda bi objavljena kao i inače. I ako se nije nitko usudio, da tu osudu nazove nepravdom, ipak zavlada zbog nje svagdje velika uzbuđenost. Secchi imadjaše vrlo odlične i bogate rodjake, a Židov pripadaše prvacima sinagoge. S toga stigoše mnoge molbe kardinalu Montaltu, neka bi izposlovao pomilovanje za krivce. No papa i ne misljaše ozbiljno, da ih dade smaknuti, nego samo htjede, da druge više zastraši, pa da otad budu u takvim zgodama oprezniji. S toga se dade namoliti, da krivce mjesto u smrt pošalje u galere. Ali reče, da će ih i toga riješiti, ako svaki plati dvije tisuće škuda za gradnju hospotala di Ponte Sisto. No na njegov posebni nalog ne mogoh se tom svotom prije otkupiti, dok im već ne metnuše verige na noge. Tako stekoše slobodu, a to je bilo prvi puta, što je Siksto ublažio izrečenu osudu i pomilovao zločince.

Platite šekel i doprinos Savezu!

Iz židovskog i cijonističkog svijeta

UMRO LORD CURZON.

Pri završetku lista dobili smo obavijest, da je George Nathaniel lord Curzon, bivši ministar vanjskih poslova u ministarstvu Lloyd Georgea i Baldwina, umro. Lord Curzon pripadao je konzervativnoj stranci, te je u vanjskoj politici, naročito u orijentalnoj, zastupao Balfourovu deklaraciju, te je odbio sve arapske nasrtaje, da se ukine Balfourova deklaracija. U narednom broju osvrnut ćemo se opširnije na djelovanje lorda Curzona.

BEČKA BOGOŠTOVNA OPĆINA DARUJE 20.000 ŠILINGA ZA KEREN HAJESOD

U nedjelju dne 15. ov. mj. održala je bečka bogoštovna općina javnu svečanu sjednicu povodom skorog otvorenja hebrejskog sveučilišta u Jerusolimu. Tom je prilikom odlučila općina, da daruje 20.000 austrijskih šilinga (oko 200.000 dinara) za Keren Hajesod. U manifestu, kojim je popraćen taj zaključak, govori se ponajprije o progonima židovskih studenata, pa se u vezi s time ističe važnost osnutka i izgradnje židovskog sveučilišta u Palestini, jer će se time stvoriti naučna institucija, u kojoj se židovski studenti ne će progoniti. Osnutak hebrejskog univerziteta je važan čin u izgradnji stare palestinske domovine, pa će čitavom kulturnom svijetu pokazati i kulturni momenat u obnovi židovskog naroda i težnju, da se u Palestini stvori židovski duševni centar. »Bečka Izraelitička Bogoštovna Općina« pozdravlja historički akt otvorenja hebrejskoga univerziteta, pa obećava svim muževima, koji su stekli zasluga za to otvorenje, da će vazda iskrenim simpatijama pratiti rad te institucije.

Ovaj je akt bečke bogoštovne općine to značajniji, što u njoj upravi cijonisti nema u većine.

Weizmannov odlazak iz Amerike. Dr. Weizmann otputovao je 6. marta iz Newyorka te će koncem prošle nedjelje stići u London, odakle će odmah početkom slijedećeg tjedna krenuti u Jerusolim da prisustvuje svečanom otvorenju hebrejske univerze.

Pozdravna poruka Louis Marshalla k otvorenju američke Keren Hajesod Kampanje. Louis Marshall poslao je amerikanskome KH-Komiteju ovo pismo:

»Ne treba da Vam kažem da sam upravo sada osobito uvjeren o važnosti K. H. za razvitak Palestine, i da potpuno priznajem sve uspjehe koje je K. H. u tom pogledu postigao i još postizava. Kao što sam u posljednje vrijeme više puta naglasio, treba da Palestine Economic Corporation, koja će se u najskorije vrijeme osnovati, bude uređena na posvema trgovačkom temelju i da se bavi gospodarskom stranom palestinskog života, te da po mogućnosti pomaže novcem i kreditom one, koji žele da rade trgovački, industrijski i gospodarski. K. H. nije organizovan posvema na poslovnom temelju — i ako je to institucija konstruktivna i stvaralačka, pa prema tome treba da novac od njega sakupljen bude tako upotrijebljen, da izgradi temelje, na kojima će počivati zgrada, koju treba da izgradi sam narod, marljivošću, energijom i požrtvovnošću. Potrebno je danas više nego ikada, da postoji jedna takova organizacija u današnje vrijeme, kada u zemlju ulazi veliki useljenički val, koji u jednu ruku tra-

ži gospodarsku egzistenciju a u isti čas slijedi jedan unutarnji i religiozni naгон, koji te putnike zove u zemlju naših otaca. Useljivanje u Ameriku i zapadnu Evropu je gotovo prestalo, pa se mora negdje na zemlji naći kut, gdje su dobro došli ljudi, kojima vlada duh pionirstva. Ja držim Palestinu ovakovim utočištem i Keren Hajesod držim instrumentom, koji će ublažiti bijedu novih useljenika pružajući im ruku pomoćnicu i ravnajući im grbine puta, kojim moraju da idu. Ja se nadam, da će se doskora ostvariti Jewish Agency koja omogućuje cijonistima i necijonistima da jedinstveno i harmonički saradjuju, da se i dalje održi ideal Izraela.

Umro profesor August Wassermann. Šestnaestog o. mj. umro je u Berlinu u 59. godini glasoviti serolog, sveučilišni profesor i ravnatelj »Instituta za eksperimentalnu terapiju« A. Wassermann. On bijaše jedan od najglasovitijih istraživača i naučnjaka na području serodiagnostike. Popularnim i posvuda poznatim učinilo ga je pronaslažbe krvne reakcije za konstatiranje uzročnika luesa. U posljednje vrijeme istraživao je liječenje raka pomoću kemičkih sredstava. Wassermann je učenik čuvenoga prof. Kocha, koji je pronasao uzročnika tuberkuloze.

Već je dulje vremena pokojni prof. Wassermann pokazivao živ interes za kulturna pitanja židovstva pa je bio član komiteja za osnutak židovskog sveučilišta u Jerusolimu, koji je u Njemačkoj bio utemeljen već u g. 1913. inicijativom David Wolfsohna i prof. Otona Warburga. Wassermann je umro upravo pred časom, kad treba da se osvari program toga komiteja.

Hebrejski jezik na univerzitetu u Londonu. Na zahtjev palestinske vlade londonski je univerzitet odlučio, da se u buduće dopusti onim studentima, koji su se rodili u Aziji ili Africi, a roditelji im nisu Amerikanci ni Evropejci, da polažu ispite mjesto iz latinskog ili grčkog jezika, iz staro-hebrejskog. Ta pogodnost vrijedi i za jevrejske studente, koji su tri godine pred ispit živili u Palestini.

Barun Edmund Rothschild u Egiptu. 10. marta stigao je barun Edmund Rothschild u Kairo. Kako je poznato, boravio je i u godini 1924. barun Rothschild baš u vrijeme, kad je u Palestini registrirana po njemu osnovana Palestine Jewish Colonisation Association u Kairu. Htio je tada da podje u Palestinu, ali iz nepredviđenih razloga morao je taj put odgoditi. Jednoj delegaciji židovskih kolonista u Palestini koji su došli da ga pozdrave, izjavio je barun, da se nada e će mu biti moguće, da u godini 1925. posjeti Palestinu. I na manifestaciju Židovskog Narodnog. Vijeća (Vaad Leumi) odgovorio je barun, da se nada, da će do godine moći da posjeti Palestinu.

Židovska imigracija u Mexiko. ITA javlja iz Mexika, da su se ovih dana skupili mnogi židovski useljenici da rasprave pitanje naseljivanja na zemlji prema prijedlogu vlade. Predsjednik udruženja »Natrak k zemlji«, Mr. Feldgram, istaknuo je da židovski useljenici, što nahrupiše u Mexiko nemaju dovoljno kapitala da iskoriste prijedlog vlade, o naseljivanju na zemlji. Oni moraju da se bave kojekakovom pokućarskom i uličnjačkom trgovinom. Većinu od njih čine iskusni poljoprivrednici koji su u Litvi, Južnoj Rusiji, Poljskoj, Besarabiji i u Palestini obradivali zemlju; hoće da se vrate k zemlji. Ali oni ne nailaze na potporu židovskih društava kao što su »Ica« i »Hias«. Mr. Feldgram razložio je dalje da prilike židovskih useljenika počinju da budu nepoćudne i neugodne. Ministar Leon rekao mu je da vlada znade da su od nekog vremena ušli u zemlju mnogi Židovi, ali se čini, da se bave nepoželjnim zanatima. Vlada hoće da im daje zemljišta za naseljivanje i druge pomoći. Komite »Natrak k zemlji« može da si od tog zemljišta koje nudi vlada izabere plodno i za rad pogodno tlo. Vlada daje zemlju uz 10-godišnju amortizaciju uz lake uvjete pa je osim toga pripravna, da im dostavi gospodarsko oruđe i transportna sredstva i da im dade popusta kod transportnih troškova. Ova povoljna ponuda ne može se dakako sve dotle iskoristiti, dok židovske organizacije i privatne osobe ne priskoče u pomoć.

Konferenca kojoj je prisustvovalo nekoliko stotina ljudi, prihvatila je rezoluciju u kojoj se izražava čudjenje, što se »Ica« i »Hias« nijesu nikako osvrnuli na molbe židovskih emigranata u Mexiku. Nadalje je zaključeno, da se apelira na gospodina Louis D. Brandeis-a za hitnu pomoć.

Konferencija između Skrzynskoga i Lucien Wolfa.

Povodom vijećanja Lige Naroda imao je poljski ministar inostranih djela Skrzynski dogovor s generalnim tajnikom saveza engleskih židovskih općina i Board of Deputies, G. Lucien Wolf. Ministar Skrzynski uvjeravao je gosp. Wolfa, da je pravni položaj Židova u Poljskoj usporedjen sa drugim zemljama dosta dobar. Ministar Skrzynski umolio je Luciena Wolfa da se u svim pitanjima, koja se tiču Židova u Poljskoj izravno na njega obrati.

Ministar je Skrzynski nadalje izjavio da u svoime govoru u Sejmu nije osporavao, da je Joint Foreign Committee-u (Izvanjski Komite englesko-židovskog zastupničkog vijeća) dao obećanja glede »stranaca« ali je u tome govoru polemizirao protiv zastupnika dr. Reicha, koji je tvrdio, da je Skrzynski obećao da će pitanje »stranaca« riješiti u smislu židovskih zahtjeva.

Uspjeh palestinskog paviljona u Wembley-u.

Oficijelni izvještaj britske državne izložbe u Wembleyu koji je upravo sada izašao, pokazuje odličan uspjeh palestinskog paviljona. Palestina, koja je radi zajedničkog izlaganja sa Ciprom u jednom paviljonu veoma trpjela zbog nestašice prostora, mogla da ipak za vrijeme izložbe proda robe u vrijednosti od L 30.000. Svakako je to uspjeh, koji može da potpuno zadovolji izlagače.

Konferencija holandskih cijonista. Prvog marta održana je u Utrechtu izvanredna glavna skupština nizozemskog cijonističkog saveza. (U Nizozemskoj zavladaše znatne diference između dosadašnjeg predsjednika saveza Nehemije de Lieme i uprave Keren Hajesoda, kojoj je na čelu Wieser, pa se porodiše velike teškoće u rješavanju toga spora). Na konferenciji zagovarao je de Lieme opširnim govorom u ime dosadanjega vodstva, da se održi kurs, koji je odredila konferencija u Rotterdamu, i da se taj kurs ne mijenja onako, kako to traži kuratorij K. H. Nasuprot tome predložila je grupa van Raaltea rezoluciju, koja traži harmoničnu saradnju cijonističkoga saveza i kuratorija K. H. Ova je rezolucija primljena sa 63 prema 30 glasa. Novim je predsjednikom cijonističkoga saveza izabran van Raalte sa 63 glasa.

Pripreme za konstituiranje zemaljske cijonističke organizacije u Finskoj. U Finskoj, gdje su dosada postojale tek slabo povezane cijonističke grupe, pokušava se u posljednje vrijeme, da se po uzoru drugih zemalja stvori jedinstvena zemaljska organizacija. Na konferenciji u Viborgu u prosincu 1924., na kojoj su sudjelovali delegati udruženja iz Helsingforsa, Viborga i Aboa, zaključen je osnutak zemaljske organizacije. Odboru, kome je na čelu g. J. Schur iz Helsingforsa, dano je u dužnost da spremi sve, što je za to potrebno.

Informacioni ured u Varšavi za palestinsku trgovinu i industriju. Nedavno je uz Centralni Komite poljskih cijonista osnovan naročiti informacioni biro za trgovinu i industriju u Palestini, koji je, kako javljaju iz Varšave, razvio živu djelatnost. Taj je ured vlastitom inicijativom spremio nekoliko sastanaka zbog organizacije različitih grupa kapitalista, koji se spremaju, da urede veća industrijska poduzeća u Palestini. Biro daje dnevno informacije i to na večer od 6—8 sati uz odštetu od 3 zlotija za usmene, a 5 zlotija za pismene informacije.

Aguda šalje Davisa Trietscha u Palestinu. Ovih je dana otputovao u Palestinu g. Davis Trietsch kao stručni savjetnik delegacije Agude.

Razdijeljeno preko pola milijuna škrabica Žid. Narod. Fonda. Od 1. jula 1924. razdijeljeno je u raznim zemljama 250.000 škrabica ŽNF, t. j. gotovo toliko, koliko ih je razdijeljeno u svim godinama prije od postanka te sabirne grane ŽNF.

Za Keren Kajemet sabrano je u februaru L 22.000. Kod Glavnog biroa KKL u Jerusolimu unišlo je na darovima za KKL u februaru oko L 22.000.

MASLINA.

Vršac: Za gaj gdje. Josef Brief 2000.—

DAROVI ZEMLJE.

Bitolj: Ubrano na jednoj zabavi 500.—

Beograd: Čist prihod Purimske zabave 20.000, Sakupio Ješa Kovy iz Leskovca: Haim Karijo 100, Avram Alkalay 100, Ješa Kovy 100, Benko I. Karijo 20, Bukus Alhalel 25, Josip Mandil 50, Sima Jukić 10, Salamon Alhalel 20, Palomba Karijo 50, Isak Kovy 25, Aron Natan 25, Bukus Konfino 50, Ješa Karijo 20. Na vjenčanju Josif Hirsch—Rašela Levi 160. Na vjenčanju Albahari—Binka Mevorah 230. Na večeri prilikom srebrne svadbe Soike i Alfreda Hasona 200, M. Š. Koen 100, Avram Majer 50, Lazar Demajorović 20, Sabetaj Rafajlović 20, Rafajlo Faro 20, Sofija Arueti 20, Hajim Manojlović 10, sakupila Sara M. Koen. Na avel pok. Bukus Finci 1214. Na prstenju A. Talvi—Alkalay 200. Na rodjendan Vere kćerke dra. Eškenazi 200, Kalman B. Lebl sakupio u svom društvu 370, Josif K. Almuli 100 23.509.—

Tuzla: Na krabuljnom plesu Bar Kohbe sakupile Rahela Altarac 155, Dan. Goldstein 60 215.—

Ruma: Prig. vjenčanja Etelka Weiss—Adolf Schäffer 165.—

Šabac: Purimakcija 430, Lazar Albahari 50. Sakupila gdja. R. Baruh u kući gdje. Lune Kolna 70 550.—

Sisak: Dio prihoda Purimske zabave 403.50

Požega: Purim akcija 603.75

Stari Bečej: Dio prihoda Purim zabave 200.—

Križevci: Na Hanuka sabrano po gdji. Zori Hirschberger i dru. Englu 330.—

Gjulaves: Leon Gross od Purim. zabave 100.—

Novi Bečej: Oml. društvo Novi Bečej prihod Purimske dječje priredbe 1000.—

TERUŠKA TRAUTMANN

MARKO LEDERER

zaručeni.

Murska Sobota — Kostajnica

NAUČNIKA

ili praktikanta tražim za trgovinu špeceraja i žitka. — Treba da je jak i zdrav te dobar računđija. Cijela opskrba u kući. — Točne ponude na

Ljudevit Mayer, Sisak.

STAKLANA

BRAĆA GROSS

ILICA 84. ZAGREB Telefon 12-27.

Veletrgovina stakla porculana i kuhinjskog pribora.

Najjeftinije vrelo za nabavu:

Svih vrsti stakla

Porculana

Svjetiljaka

Ogledala

Okvira

Staklenih ploča

Raznog kuhinjskog pribora

NA MALO I VELIKO

Najveći izbor letvica za okvire.

Vlastita radiona okvira za slike i ogledala.

Zagreb: A. Dragoner 100, Adolf Licht umj. kondolacije obit. Anhaltzer 100. Prigodom rodjendana A. Gerbera u društvu Makabejaca na ime Zlaté i Else Schrenger 540, sa Purim sijela jevr. sef. stud. kluba 350 1090.—

Koprivnica: Od Purimske zabave 200.—

28.886.25

HAMIŠA ASAR BIŠVAT AKCIJA

Sisak: 465.—

Djakovo: 570.—

Šabac: 200.—

DJEČJI SABIRNI ARCI

Mitrovica: Metallum d. d. 100.—

DAROVNA KNJIGA.

Zagreb: Prig. Brit Mila Egona Ichaka Neuberger 1550. Na svatovima Hulda Zaloscer—dr. Moses Mondšajn 3030 4580.—

PREGLED.

Iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 12.393.—

Iz Srbije 24.759.—

Iz Bosne 215.—

Iz Vojvodine 3.200.—

40.567.—

Od 1. oktobra 1924. do 19. marta 1925. unišlo svega Dinara 307.157.50.

J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEUGFABRIK
NÜRNBERG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S. H. S.

Dioničarsko društvo
„MERKUR“
veletrgovina i konfekcija papira
ZAGREB, lica 31. Telef. 17-93.

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.

Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

Našim pretplatnicima

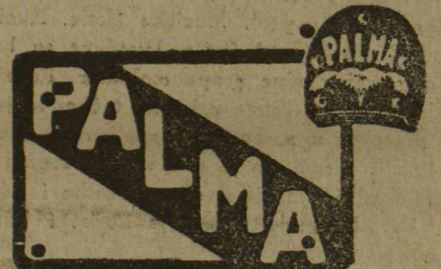
VEĆ SMO U DRUGOM KVARTALU OVOGA GODISTA, A JOŠ UVIJEK MNOGI PRETPLATNICI NISU NAMIRILI SVOJU PRETPLATU. UMOVLJAVAMO SVE NAŠE PRIJATELJE, DA NAM SMJESTA POŠALJU ZAOSTALU PRETPLATU, DA UPRAVA LISTA UZMOGNE UDOVOLJITI SVIM SVOJIM OBVEZAMA.

PORED TOGA UMOVLJAVAMO SVE SUMISLJENIKE, DA SVAKOM ZGODOM NASTOJE NAČI NOVIH PRETPLATNIKA, KAKO BI NAŠ LIST DOISTA PRODRO U SVE ŽIDOVSKKE KUĆE.

UPRAVA »Z I D O V A«.

Tko oglašuje -- taj napreduje

Nosite radi njihovih mnogih prednosti

Kaučuk pete i potplate.

כשר

Restauracija „KARMEL“

u prostorijama prijašnje restauracije Andžela, Petrinjska ulica 26.

Solidna i dobra podvorba, vazda svježa i dobra kuhinja.

Abonenti dobivaju popust.

Za obilnu posjetu moli

Restauracija „KARMEL“

Kašer šel Pesah

Šljivovicu i šljivovu prepeku iz vlastite pecare, šalje-mo za **PESAH-blagdane** u poštanskim paketima od 3 litre dalje uz reklamne snižene cijene.

Poštarinu računamo po faktičkim izdacima. Pakovanje franko.

M. Gaon trgovina šljivovicom
Sarajevo, Aleksandrova 44. Pecara Šemirovac

Napočito preporučujemo prepeku sa pelinom u originalnim flašama

P A M U K

sve vrsti i

u svim brojevima

Žuti — bijeli — farbani

A. ROMANO

ZAGREB,

Boškovićeva ulica broj 15

Brzojavi: DIANA Telefon broj 23-66

M O L I N O

žutica platnc

šifoni

vata (za poplune